

Τὸ ἀποτέλεσμα τῆς ὑπὸ τῆς Φιλοσοφικῆς Σχολῆς γενομένης ἐπ' ἔσχάτων κρίσεως τοῦ πρὸς πλήρωσιν τῆς τακτικῆς ἔδρας τῆς ιστορίας τῆς Φιλοσοφίας προκηρυχθέντος κατὰ τὸν νόμον διαγωνισμοῦ ἀπέβη περιφανῶς ὑπὲρ ἐμοῦ διότι ἐκ τῶν ἐγγένεα καθηγητῶν ἐξ μὲν ἐψήφισαν ὑπὲρ ἐμοῦ τρεῖς δὲ ἐδοσαν ψῆφον λευκήν. Οὕτως ἡ τῆς Σχολῆς κρίσις δὲν ὑπῆρξεν, ὡς προσεδόκων, δμόφωνος, καθάπερ ἡτο δμόφωνος ἡ τῆς ἐπιτροπείας τῶν εἰδικῶν καθηγητῶν γνώμη. Ἡ ἐκ τῶν καθηγητῶν δηλαδὴ κ. κ. Θεοφίλου Βορέα (εἰσηγητοῦ), Σίμου Μενάρδου καὶ Νικολάου Ἐξαρχοπούλου συσταθεῖσα πρὸς ὑποβολὴν ἐκμέσεως περὶ τῶν ἔργων τῶν ὑποψηφίων ἐπιτροπείᾳ ἔχοινεν ἄξιον νὰ καταλάβῃ τὴν ἔδραν τῆς Φιλοσοφίας καὶ προέτεινεν εἰς τὴν Σχολὴν ἐμὲ «ώς ἐπιστημονικῶς ὑπερέχοντα καὶ φιλολογικῶς μᾶλλον παρεσκευασμένον καὶ δεδοκιμασμένον» τοῦ ἑτέρου ὑποψηφίου. Πρὸς τὴν γνώμην ταύτην τῆς ἐπιτροπείας συνετάχθησαν καὶ οἱ ἄλλοι καθηγηταὶ πλὴν τῶν κ. Γ. Σωτηριάδου, Χρ. Τσούντα καὶ Σ. Κουγέα, δστις τελευταῖος ἐγένετο δὲ κυριώτατος ἐπικριτής. Ἐπειδὴ δὲ δὲ κυριώτατος ἐπικριτῆς δὲν ἐφάνη καὶ δίκαιος κριτής, ἀναγκάζομαι μετὰ πολλῆς δυσφορίας καὶ εἰλικρινοῦς λύπης νὰ εἴπω δλίγας λέξεις ἵνα ἀμυνόμενος ἀποκρούσω γενομένας ἀδίκους κατηγορίας καὶ δειχθῆ ὅποιον τὸ ἥθος καὶ δὴθεν ὑπὲρ τῆς ἐπιστήμης ξῆλος τοῦ κ. καθηγητοῦ.

Καὶ πρῶτον ὁφείλω νὰ ὀμολογήσω δτι τοῦ κ. Σωκράτους Κουγέα δὲν ἀνέμενον μὲν εὔμενῇ τὴν κρίσιν ἀλλὰ δὲν

έφανταξόμην τοσαύτην τὴν ἐμπάθειαν. 'Ο περὶ οὗ ὁ λόγος κ. καθηγητής, δστις τυχάνει ὃν ἴδιαίτερος συμπολίτης μου διέκειτο μᾶλλον δέ, ώς ἐκ τῶν ὑστέρων ἀπεδείχθη, προσεποιεῖτο ὅτι διέκειτο φιλίως καὶ οὐδεμίαν παρέλειπεν εὔκαιρίαν νὰ λέγῃ περὶ ἐμοῦ εὐφήμιως καὶ μετὰ θαυμασμοῦ. "Οτε κατὰ τὸ παρελθόν ἔτος ἐγένετο μὲν ὑπὸ τοῦ 'Υπουργείου τῆς Παιδείας ἔρωτημα πρὸς πλήρωσιν τῆς ἕδρας τῆς Φιλοσοφίας ἀλλ'. ὅλιγῳ ὑστερον, ώς μὴ ὥφελεν, ἀνεκλήθη, ἐντυχών μοι οὗτος ἡμέρᾳ τινὶ ἔξω τῆς ἐθνικῆς Βιβλιοθήκης ἐξέφραζε βαθυτάτην λύπην ἐπὶ τῷ προσγενομένῳ μεγάλῳ, καθὰ ἔλεγεν, ἀδικήματι καὶ ἔξεδήλου σφοδρὰν ἀγανάκτησιν κατὰ τῶν ἐνεργησάντων τοῦ ἔρωτήματος τὴν ἀνάκλησιν, οἵτινες δὲν ἔσκεφθησαν—ἐνθυμοῦμαι ἀκριβῶς τὰς λέξεις αὐτοῦ—διι δὲν δύνανται νὰ εῦρωσιν ἄλλον νέον οὕτως ἐπιμελῆ καὶ χρησιόν, φιλόπονον καὶ παραγωγικόν, ἔχοντα τοιαῦτα καὶ τοσαῦτα νὰ ἐπιδεῖξῃ συγγράμματα. Δὲν παρῆλθεν ὅμως πολὺς γρόνος καὶ εὐθὺς ἡ ἀγάπη τοῦ κ. Σ. Κουγέα μετεβλήθη εἰς μῖσος καὶ ὁ θαυμασμὸς μετετράπη εἰς καταφρόνησιν, μᾶλλον δ' εἰπεῖν ἀντὶ τῶν προσποιήτων ἔξεδηλώθησαν τὰ ἀληθῆ αὐτοῦ συναισθήματα καὶ φρονήματα. Τίνα τὰ αἴτια τὰ ἐπαγγόντα τὴν φαινομένην ταύτην μεταβολὴν ἢ ἀκριβέστερον τίνα τὰ αἴτια τῆς τέως λανθανούσης καὶ ἡδη ἐκφανθείσης δυσμενείας τοῦ Σ. Κ., δὲν ἔξετάξω ἐνταῦθα οὐδὲ νομίζω δλῶς ἐπιστάσεως ἀξια. Σημειοῦμαι δὲ μόνον ὅτι πλὴν ἄλλων συνήργησε πιθανώτατα ὁ ωγρὸς φύγος καὶ ἡ τούτῳ παραμιαρτοῦσα λύπη, ὅτι ἔμελλε καὶ ἄλλος συνδημότης νὰ ἀνέλθῃ εἰς ἕδραν πανεπιστημακήν. "Οπως ἀν ἔχῃ, ἐπανελθὼν ἐνταῦθα ἐκ Λακωνίας ἀρχομένου τοῦ Σεπτεμβρίου ἔμαθον παρὰ πολλῶν μετὰ πολλῆς ἐκπλήξεως ὅτι ὁ ἀγαπητὸς συμπολίτης ἐκφράζει δυσμενῆ περὶ ἐμοῦ γνώμην καὶ εὔκαιριας τυχούσος δυσφημεῖ με πολλαχῶς ἀποφαινόμε-

νος ὅτι δὲν πρέπει νὰ καταλάβω ἔδραν πανεπιστημακήν, διότι δὲν ἔχω τὴν προσήκουσαν πτῆσιν καὶ εἶμαι «ὅπισθιδρομικός». Διὰ τούτων δὲν ἔνοιε προδήλως ὅτι δὲν ἔχω ποιητικὴν δύναμιν καὶ φοιβόληστον ἔξαρσιν, οἷαν φαντάζεται ὅτι κέκτηται αὐτὸς ἀνυπέρβλητον, καὶ ὅτι ἐνέγομαι τῷ ἐλατιώματι τῆς «ὅπισθιδρομικότητος», τουτέστι δὲν καταλέγομαι εἰς τοὺς ὄπαδοὺς καὶ θιασώτας τῆς περιθρυλήτου γλωσσικῆς αἰρέσεως. Καὶ ὅπερ λυπηρόν, ὅτι ὅσφ μᾶλλον ἐπλησίαζεν ὁ χρονος τῆς κρίσεως καὶ ἐκλογῆς, τοσούτῳ ἰσχυρότερον ἐνέτείνεν δὲ Σ. Κ. τὰς δυνάμεις καὶ πάντα λίθον ἔκινει, δπως δυσχεράνῃ καὶ ματαιώσῃ τὴν ώς βεβαίαν θεωρουμένην ἐπιτυχίαν μου. Πρὸς τοῦτο τίνα κατηγορίαν ἀφῆκε καὶ τίνα συκοφαντίαν παρέλιπε; Ποίαν βυσσοδομίαν δὲν ἐφήρμοσε καὶ ποίαν σατανικὴν μέθοδον δὲν μετῆλθε χρησιμοποιῶν ώς ὅργανον φίλον τινὰ αὐτοῦ εὔδοκιμον ἀλλως ἐπιστήμονα, δν ἀληθῶς ἐτίμων καὶ ἐσεβόμην; Εἰς λεπτομερείας τῶν τοιούτων σκευωριῶν καὶ ἀπιστεύτων ὅντως βυσσοδομιῶν δὲν ἐπιθυμῶ νὰ εἰσέλθω εὐλαβούμενος τὴν τε στοιχειώδη εὔπρεπιαν καὶ ὅπερ ὁ ἐπικριτὴς κατέχει ἐπὶ τοῦ παρόντος ἀξιωμα. Τοσοῦτο δὲ μόνον λέγω ἐνταῦθα, δτι κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς ἐκλογῆς ἔξελθων ἐκ τῆς κρύπτης, ἐξ ἣς ἐλλογῶν ἔβαλλε τὰ μυσαρὰ τῆς συκοφαντίας βέλη, παρῆλθεν εἰς τὸ μέσον ώς ἀρειμάντιος ἀγωνιστὴς καὶ ἀνένδοτος πολεμιστὴς φέρων δῆθεν τὰ ἰσχυρὰ τῆς ἐπιστήμης δπλα. 'Αλλά κατά πόσον ὑπῆρξεν εὔσυνείδητος ὁ κατ' ἐμοῦ διεξαγθεὶς ὁγδὸν αὐτοῦ, μαρτυρεῖ καὶ ὁ τρόπος καθ' ὃν ἐνεφάνισεν εἰς τὴν Φιλοσοφικὴν Σγολὴν τὰς πρὸς τὴν ὑπὸ τῆς εἰδικῆς ἐπιτροπείας ὑποβεβλημένην ἔκθεσιν ιδίας αὐτοῦ ἀντιρρήσεις. 'Ενῷ δηλαδὴ ὥφειλεν ὁ ἔντιμος ἐπικριτὴς νὰ ὑποβάλῃ τὴν ἔαυτοῦ ἀντέκθεσιν ὀλίγας ἡμέρας ἢ ἔστω καὶ ὀλίγας ὥρας πρὸ τῆς πρὸς συζήτησιν καὶ ἐκλογὴν ὠρισμένης συνεδρίας,

διμως μόλις ἐν αὐτῇ ἐπεφάνη σφοδρὸς κατήγορος καὶ οἷονεὶ ἐλεγχτῆς τῶν τε συναδέλφων καὶ τοῦ ὑπ' αὐτῶν προκρινομένου ὑποψηφίου· καὶ τοῦτο προφανῶς ἐποίησε τεχνηέντως, ἵνα ἀπαρασκεύους καταλαμβάνων τοὺς ἄλλους καθηγητὰς καταπλήξῃ αὐτοὺς καὶ διασείσῃ τὴν περὶ ἐμοῦ κρατοῦσαν ἀγαθὴν γνώμην. Ιδού λοιπὸν ἀλλότριον πρόσωπον ὑποδυμένος καὶ ξένην σοφίαν ἐπιδεικνύων ἐπέρχεται λυσσαλέος καὶ πειρᾶται νὰ ἀποδεῖξῃ ὅτι ἐνέχομαι σφόδρα τῇ ἀσυγγνώστῳ κακίᾳ, δι' ἣν ἄλλοτε αὐτός, ὡς παρακατιόντες θὰ ἴδωμεν, δικαίως ἡλέγχθη καὶ ἀπεδοκιμάσθη προσνέμων ἐμοὶ τὰς ἴδιας αὐτοῦ ἐλλείψεις καὶ κακίας διατείνεται ὅτι δὲν ἔχω ἔργασίας ἀξιολόγους καὶ πρωτοτύπους ἀλλ' ὅτι ἀπλῶς ἀντέγραψα τὸ σύγγραμμα τοῦ Ed. Zeller. Πρὸς ἐπίτευξιν δὲ οὗ προέθετο σκοποῦ πειρᾶται νὰ ἀνεύρῃ ἐν ταῖς πραγματείαις μου ἐκφράσεις ἔχούσας τινὰ διαιρέτητα πρὸς τὰς ἐν τῷ συγγράμματι τοῦ Zeller περιεχομένας καὶ, ἢν που εὔρῃ ἡ νομίσῃ ὅτι εὔρε τοιαύτας¹ κορυβαντιὰ καὶ ώρανται ὑπὸ χαρᾶς βιῶν ὅτι φωρᾶ με ἀντιγράφοντα. Καὶ τοῦτο ποιεῖ δὲ Κουγέας κατὰ παλαιὸν αὐτοῦ ἔθος², ἢτοι ὃν ἀδαής καὶ τῆς ἐπιστημονικῆς μεθόδου τέλεον ἀτριβήσῃ ἢ φανταζόμενος τοὺς πρὸς οὓς ἀποτείνεται τελείους Ἀβδηρίτας. Διότι οἱ τὸν κοι-

1. Ὁ Κουγέας πολλάκις συμπιλεῖ καὶ συγκολλᾷ διαφόρους ἐν διαφέροις σελίσι τοῦ Zeller ἀπαντώσας λέξεις καὶ προτάσεις, ἵνα σχηματίσῃ περίοδον παραπλησίαν πρὸς ἡμετέραν καὶ οὕτω δυνηθῇ νὰ βοήσῃ, ὅτι δῆθεν ἔγὼ μεταφράζω τὸν Γερμανὸν ἱστοριογράφον.

2. Τῆς περὶ ἡς δὲ λόγος μεθόδου ἐποιήσατο δὲ Σ. Κ. καὶ ἄλλοτε χρῆσιν, ὅτε πρὸ ἐτῶν ἐβούλεύσατο νὰ ἐλέγῃ δύο εὑδοκιμωτάτους ἐπιστήμονας ὡς λογοκλότους. Ἐπιχειρήσας δέ δείλαιος τότε νὰ ἐλέγῃ ἡλέγχθη αὐτὸς ἐπὶ τε λογοκλοπίᾳ καὶ ἀνοίᾳ καὶ ἐπιχάτῃ ἀνεπιστημοσύνῃ.

νὸν ἔχοντες νοῦν καὶ ἄκρῳ δακτύλῳ γευσάμενοι ἐπιστήμης γνώσκουσιν ὅτι οἱ περὶ τῶν αὐτῶν πραγμάτων ἐπὶ τῇ βάσει τῶν αὐτῶν πηγῶν πραγματευόμενοι εἶναι εὔλογον νὰ συμφωνῶσι καὶ πολλαχοῦ λέγωσι παραπλήσια ἢ καὶ τὰ αὐτά.
“Οταν οἱ ιστοριογράφοι ἀναπαριστῶσι πιστῶς καὶ ἄκριβῶς ξένον φιλοσόφημα, ἐπαναλαμβάνουσι κατ’ ἀνάγκην πολλάκις τὰς λέξεις καὶ φράσεις τοῦ ἔξεταζομένου φιλοσόφου· ἐντεῦθεν δμως δὲν συνάγεται λογικῶς ὅτι ἀντιγράφουσιν ἀλλίλους. ‘Εὰν δ’ ὁ εὔσυνείδητος ἐπικριτής μου λάβῃ τὸν κόπον νὰ παραβάλῃ τὸ περὶ τῆς φιλοσοφίας τῶν Ἑλλήνων μνημειῶδες σύγγραμμα τοῦ ἀοιδίμου Zeller πρὸς ἄλλα προγενέστερα καὶ δὴ πρὸς τὸ τοῦ H. Ritter, θὰ εῦρῃ πλείστας δμοιότητας καὶ πολλαχοῦ τὰς αὐτὰς ἐκφράσεις. Ἀλλὰ δύναται πρὸς Θεοῦ νὰ εἴπῃ ὅτι δ Zeller ἀντέγραψε τὸν Ritter;
 Καὶ δμως διατείνεται ὅτι ἐγὼ οὐδὲν ἄλλο ἐπραξα ἢ μετέφρασα τὸν Zeller καὶ τοῦτο διότι εύρισκει τινὰς ἐκφράσεις μου παραπλησίας ταῖς τοῦ Γερμανοῦ συγγραφέως.

‘Ο σεμνὸς ἐπικριτής ἐλέγχει τρεῖς τῶν ἐργασιῶν μου, τουτέστι τὴν περὶ ἴδεῶν τοῦ Πλάτωνος, τὴν περὶ Ἡθικῆς τοῦ Πλάτωνος καὶ τὴν περὶ τῆς Ψυχολογίας τοῦ Πλωτίνου πραγματείαν. Ποιεῖται δὲ τὸν ἐλεγχὸν δ Κουγέας μετ’ ἀνεφίκτου ἀκαταστασίας καὶ δεινῆς ἀμεθοδίας· διότι ἐπιλαμβάνομενος πραγματείας μου καὶ ἐπάγων τινὰς παρατηρήσεις αἰφνῆς μεταπηδᾶ εἰς ἐτέραν συμφύρων καὶ συγγέων πράγματα διάφορα, δπερ ἐμφαίνει πρὸς ἄλλοις διανοήσεως ταραχὴν καὶ εύμεθοδίας ἀπουσίαν. Ἡμεῖς γε φεύγοντες τὰ τοιαῦτα κακὰ θὰ ἀνασκευάσωμεν ἐν τοῖς ἑξῆς διὰ βραχέων ἐλέγχοντες τὰ εἰς ἕκαστον τῶν ἡμετέρων ἐργῶν παρατηρήματα.

Καθαπτόμενος δ Σ. Κ. πρῶτον τῆς περὶ ἴδεῶν τοῦ

Πλάτωνος πραγματείας και μοχθῶν νὰ δεῖξῃ δτι αὗτη εἶναι ψιλὸν μετάφρασμα και οίονεί τι κλέμμα παρατίθησιν ἐν δύο στήλαις ἐπιγραφάς κεφαλαίων τῆς πραγματείας μου και τοῦ συγγράμματος τοῦ Zeller. Τὸ κεφάλαιον φέρ' εἰπεῖν «Στοιχεῖα και ἀρχαὶ τῆς περὶ ἴδεῶν θεωρίας» ἀντιστοιχεῖ, λέγει, πρὸς ὁνοματός παρὸν Zeller κεφάλαια ἐπιγραφόμενα «Der Begriff der Ideen» και «Ihr Ursprung». τὸ δὲ κεφάλαιον «Ἀποδείξεις τῆς μπάρξεως τῶν ἴδεῶν» εἶναι ἀντιστοιχον τῷ «Ihre Begründung». “Οταν δὲ ὁ εὔσυνείδητος κριτὴς μὴ εὑρίσκῃ πρὸς κεφάλαια τῆς πραγματείας μου ἀντιστοιχα ἐν τῷ συγγράμματι τοῦ Zeller, ἀναγκάζεται πρὸς πλήρωσιν τῶν κενῶν τῆς ἑτέρας στήλης νὰ παραπέμψῃ ὅπλως εἰς σελίδας τοῦ Γερμανοῦ ἱστοριογράφου· οὕτω πρὸς μὲν τὸ κεφάλαιον «Ἡ φύσις τῶν ἴδεῶν» ἀντιστοιχοῦσι τὰ ἐν τῇ σελίδῃ 613 κέ, πρὸς δὲ τὸ «Τὸ πλῆθος τῶν ἴδεῶν και τὰ ὄντα αὐτῶν» τὰ ἐν σελίδῃ 686 κέ. ‘Ἄλλ’ ἐπιπόλαιον μόνον βλέμμα και πρόγειρος ἀντιβολὴ ἀρκεῖ νὰ καταδεῖξῃ τοῦ ἀτασθάλου κριτοῦ τὸ ἀσύστολον ψεῦδος και τὴν δεινὴν συκοφαντίαν. Διότι οὔτε ἐν τῇ διατάξει τῶν κεφαλαίων οὔτε ἐν τῇ διαρθρώσει τῆς ὕλης και τῇ καθ' ἔκαστον διεξαγωγῇ τοῦ θέματος εἶναι ἡ πραγματεία μου αὕτη, ως και πᾶσαι αἱ ἄλλαι, μέμημα ἢ σφετερισμὸς ἀλλοτρίων πονημάτων. Ἡ τῶν κεφαλαίων σειρὰ οὔτε κατὰ τύχην γίνεται οὔτε κατὰ μάμησιν οὔτε κατ' ἄλλον τινὰ τρόπον ἀλλὰ μόνον κατὰ τὴν ἐσωτερικὴν συνάφειαν και τὴν λογικὴν ἀκολουθίαν τῶν νοημάτων. Ἰνα δὲ μὴ μακρὸν καταιείνω λόγον περὶ τοῦ περιεχομένου ἐκάστου τῶν κεφαλαίων και τῆς λογικῆς συναφείας αὐτῶν, παραπέμπω εἰς τὴν ὑπὸ τῆς ἐπιτροπείας τοῦ Σουτσείου φιλοσοφικοῦ διαγωνισμοῦ γενομένην ἀνάλυσιν και κρίσιν τοῦ ἔργου μου. Ἐν ταύτῃ δὴ ἐντόνως ἔξαιρεται ἡ τῶν διανοημάτων

άκοινονθία καὶ ἡ ἐπιστημονικὴ ὀἰληνογία, δι’ ἣς «καθισταται ἡ ὅλη ἔργασία ὁργανισμὸς τέλειος καὶ ἐμψυχος».¹ Έὰν δὲ αἱ ἐπιγραφαὶ κεφαλαίων τινῶν τῆς πραγματείας μου ὅσι παρεμφερεῖς τὰς τοῦ Zeller, τοῦτο ὅρα σημαίνει ὅτι μεφράζω αὐτόν; Άλλο εἶναι δυνατὸν οἱ περὶ τοῦ αὐτοῦ ὑποκειμένου διαλαμβάνοντες συγγραφεῖς νὰ μὴ ἔχωσι παραπλήσια κεφάλαια²; Καὶ ἔάν, κ. Κουγέα, κατορθώσῃ—ὅπερ εὔχομαι ἀλλὰ δὲν ἐλπίζω—νὰ δημοσιεύσῃς ίστορίαν Ἑλληνικήν καὶ ἐν αὐτῇ ἀναγράψῃς εἰκότως τοιαῦτα κεφάλαια, οἷον περὶ τοῦ Τρωϊκοῦ πολέμου καὶ τῆς ἐν Μαραθῶνι μάχης καὶ τῆς ἐν Σαλαμῖνι ναυμαχίας, θὰ ἐδικαιοῦτό τις διὰ τοῦτο νὰ κατηγορήσῃ σου λογοκλοπίαν, διότι τὰ εἰρημένα κεφάλαια διοιάζουσι πρὸς τὰ ἐν ἄλλαις ίστορίαις περιεχόμενα;

Προθυμούμενος νὰ δείξῃ ὁ Σ. Κ. ὅτι ἡ πραγματεία μου δὲν ἔχει πρωτοτυπίαν καὶ αὐτοτέλειαν, παραφέρει παράδειγμα τὸ πρῶτον κεφάλαιον αὐτῆς καὶ διατείνεται ὅτι τοῦτο εἶναι ὄτεχνος περίληψις τοῦ μεγάλου προτύπου. Πάντα, λέγει, δοια ὁ Λογοθέτης διαλαμβάνει περὶ τῆς γενέσεως τῆς τῶν ἰδεῶν θεωρίας δεικνύων τὴν ἐπίδρασιν τῶν Ἐλεατικῶν καὶ Ἡρακλειτείων καὶ Πυθαγορείων θεωριῶν εἶναι ἡντιλημένα ἐκ τοῦ Zeller. Έὰν ὁ ἐλαφρῷ τῇ συνειδήσει ἐπικρίνων εἴχε ποιάν τινα φιλοσοφικὴν συγκρότησιν καὶ ἡδύνατο νὰ διακρίνῃ τὰ ἐν φιλοσοφικοῖς ἔργοις διοια καὶ διάφορα, δὲν θὰ ἔξετρέπετο εἰς τοιαύτας ἀποφάνσεις ἄλλὰ θὰ ἔγίνωσκε νὰ ἀπονέμῃ ἐκάστῳ τὰ ἴδια. “Οτι ἡ προγενεστέρα φιλοσοφία παρέσχεν ἀφορμὴν εἰς γένεσιν τῆς πλατωνικῆς ἰδεολογίας, παρετήρησε μὲν πρῶ-

1. Κρίσις τοῦ φιλοσ. διαγων, ἔτους 1909, σ. 39 κέν. 41.

2. ‘Ο ἀγαθὸς ἐπιχριτὴς ἥθελε, ὡς φαίνεται, νὰ μὴ διαλαμβάνω περὶ τῶν ἀρχῶν καὶ τῆς φύσεως τῶν ἰδεῶν καὶ τῶν τοιούτων ἄλλὰ περὶ ἄλλων, οἷον περὶ τῆς σοφίας τοῦ Σωκράτους (οὐχὶ τοῦ Ἀθηναίου φιλοσόφου ἄλλὰ τοῦ Δολίου Κουγέα).

τος δὲ Λοιστοτέλης ἐν τοῖς Μετὰ τὰ Φυσικά (1,6,987 α 29 εξ), δπερ χωρίον διὰ τὴν σπουδαιότητα παρατίθημι δλον ἐν τῷ πραγματεἴᾳ μου³, ἔπανακαμβάνουσι δὲ πάντες που οἱ φιλόσοφοι ίστοριογράφοι. Καὶ ἐγώ, ως εἰκός, δὲν λέγω διάφορα πλὴν ὅτι διεξέχομαι ἀκριβέστερον τὰς ὁντολογικὰς καὶ γνωσιολογικὰς τῶν προγενεστέρων φιλοσόφων θεωρίας καὶ δεικνύω κατὰ τόσον τέσχον διοπήν εἰς τὴν γένεσιν τῶν πλατωνικῶν Ιδεῶν. Ζητῶν δὲ τὴν λογικὴν μέθοδον, δι’ ἣς δὲ Πλάτων ἀνήγαγε τὰς τὴν οὐσίαν τῶν πραγμάτων παριστάσας ἐννοίας εἰς αὐτοτελεῖς ὑποστάσεις καὶ καθ’ ἑαυτὰ ὑπάρχοντα ὅντα, ενδίσκω ὅτι ἡ μέθοδος αὗτη κεῖται ἐν τῇ ἐσωτερικῇ συναφείᾳ τῶν εἰς τὴν φιλοσοφίαν εἰσαγθεισῶν ἐννοιῶν τοῦ Σωκράτους πρὸς πάντα οὐεδόν τὰ ὑπὸ τῶν προγενεστέρων φιλοσόφων συναγθέντα συμπεριφάνηματα, καθ’ ἂν διάφορος μᾶλλον δὲ ἀντιθετος ἀνεκηρύκτετο ἡ κατὰ λόγον τῆς κατ’ αἰσθησιν γνώσεως. Ἐν τῇ διεξοδικῇ ἀναπτύξει τοῦ προκειμένου θέματοςθά διολογήσῃ δὲ ἔμπειρος μελετητὴς καὶ ἀπροσωπόληπτος κριτὴς ὅτι ἀρκούντως διαφέρω τοῦ Zeller καὶ οὐ μικρὰν ἔχω πρωτοτυπίαν ἔνθα μάλιστα δεικνύω τὸν συνδυασμὸν τῆς Σωκρατικῆς ἐννοιολογίας πρὸς τὰ προγενέστερα φιλοσοφήματα. Ἡ πρωτοτυπία δὲν λείπει μοι καὶ ἐν τοῖς ἐπομένοις κεζαλούσιοις καὶ δὴ καὶ ἐν τοῖς ἐπιγραφομένοις «Ἡ φύσις τῶν ἴδεων» καὶ ἡ «Ἡ ἴδεα τοῦ ἀγαθοῦ». Ἐν μὲν ἐκείνῳ δεικνύω διὰ μακρῶν ἐπὶ τῇ βάσει τῶν πηγῶν, πῶς δὲ Πλάτων ἐνόει τὰς ἴδεας, ἐν ἥπερ διεξαγωγῇ πλεῖστα εἶναι τὰ ἴδια ἐμοῦ καὶ παρὰ Zeller μὴ εὑρισκόμενα. Ἐν δὲ τούτῳ διαλαμβάνων περὶ τῆς ἴδεας τοῦ ἀγαθοῦ καταλήγω μὲν εἰς τὸ αὐτὸν καὶ δὲ Γερμανὸς

3. Σελ. 16 κεξ—Ἐσφαλμένως λέγει δὲ Σ. K. ὅτι δὲ Zeller τὸ περὶ οὐδὲν λόγος χωρίον ἀπλῶς ὑποδεικνύει, διότι καὶ δὲ Γερμανὸς ίστοριογράφος παρατίθησιν (ἐν σελ. 653]4) ἐν μεταφράσει δλον διὰ τὴν μεγάλην αὐτοῦ σπουδαιότητά.

ιστοριογράφος συμπέρασμα, διτε δηλονότι ή ίδεα αὗτη συμπλήται κατὰ Πλάτωνα τῷ Θεῷ, ἀλλ' εἰς τοῦτο ἔργοιμι δι' ἄλλης μεθόδου καὶ δι' ίδιου γένους ποδεικτικῶν λόγων¹. "Οτι δὲ σοφὸς ἐπικριτὴς δέν φαβέστει οὐδαμοῦ πρωτοτυπίαν, οὐδὲν θαῦμα τὸ ἐναγτίον δέ θύτο θαυμαστόν, ἐάν που διέκρινε ταύτην. Λίστη διάγνωσις τῆς ἐν ἔργῳ τινὶ ἐπιστημονικῆς καὶ κατ' ἔ-
ξοχὴν φιλοσοφικῆς ἐνυπαρχούσης πρωτοτυπίας ἀπαιτεῖ ἀπο-
κριδσαν παρασκευήν, ἡς δὲ κ. Κουγέας σὺν τοῖς κλεινοῖς θια-
σώταις φαίνεται κακῇ τύχῃ ήκιστα εὑμοιρῶν.

Εἰ καὶ πειρᾶται δὲ Σ. Κ. ἐκ παντὸς τρόπου νὰ ἀποδεῖξῃ
μεταφράζοντα, δῆμος δὲν κατορθοῖ ἐκ τῆς πολυσελίδου
πραγματείας μου νὰ προενέγκῃ δείγματα μεταφράσεως πλὴν
ἐνὸς μόνου γωρίου. Φέρε δὲ τὸ τοῦτο. Ἐν σελ. 12—13
λέγω. «Ο Πλάτων ἀποφαίνεται δι τὸ δὲ μόνον γινώσκε-
ται τὸ δὲ μὴ δὲν οὐχί τὸ μὲν παντελῶς δὲν εἶναι παντελῶς γνω-
στόν, τὸ δὲ μηδαμῶς δὲν εἶναι πάντη ἄγνωστον. Ἡ γνῶσις
ἄρα καὶ ἐπιστήμη ἀναφέρεται εἰς τὸ δὲν, ἡ δὲ ἄγνωσία καὶ
ἀνεπιστημοσύνη εἰς τὸ μὴ δὲν. Ἀλλὰ μεταξὺ τοῦ εἰλικρινῶς
δηντος καὶ τοῦ μηδαμῆ δηντος κεῖται τι, διπερ ἔστιν ἄμα καὶ
οὐκ ἔστιν εἰς τὸ τοιαύτης φύσεως ὑποκείμενον φεινερδὸν διτε
ἀνήκει τι, διπερ ὑπάρχει μεταξὺ τῆς γνώσεως καὶ ἀγνοίας,
τοῦτο ἔστιν ἡ δόξα». Ἐνταῦθα δὲ κ. Κουγέας ὑπὸ ἀφάτου χα-
ρᾶς σκιρτῶν βοῆ, διτε δὲ Λογοθέτης φωρᾶται μεταφράζων τὰ
τοῦ Zeller² «Was sich erkennen lässt, ist . . . Vorstellung». Ἀλλ' δὲ πρωτότυπος ἐπικριτὴς ἀγευστος δὲν τελείως πάσις φι-
λοσοφικῆς γνώσεως καὶ ἀδαής τῶν θεμελιωδεστάτων ἀρχῶν
τῆς πλατωνικῆς ἰδεολογίας ἀγνοεῖ δι τὸ δοσα ἐνταῦθα ὑπολαμ-
βάνει ως μεταφράσματα εἶναι οὐδὲν ἄλλο ἢ ἐπανάληψις αὐ-

1. "Ἐτιθει μάκιστα τὴν σελ. 110 καὶ 111.

2. 2, 1. σ. 643—4.

τῶν σχεδὸν τῶν λέξεων τοῦ Πλάτωνος διδάσκοντος «τὸ μὲν παντελῶς ὅν παντελῶς γνωστὸν μὴ δὲ μηδαμῆ πάντη ἀγνωστον. Εἰ δὲ δή τι οὕτως ἔχει ω̄ς εἶναι τε καὶ μὴ εἶναι.... μεταξὺ ἀν κέοιτο τοῦ εἰλικρινῶς δύντος καὶ τοῦ αὐ̄ μηδαμῆ δύντος. Οὐκοῦν ἐπὶ μὲν τῷ δύντι γνῶσις ἡ κάμγκωστα δ' ἐξ αἰράγκης ἐπὶ μὴ δύντι· ἐπὶ τῷ μεταξὺ τούτῳ μεταξὺ τι καὶ ζητητέον ἀγνοιας τε καὶ ἐπιστήμης, εἴ τι τυγχάνει δν τοιοῦτον. Ἐπ' ἄλλῳ δρα τέτακται δόξα καὶ ἐπ' ἄλλῳ ἐπιστήμη». Ιγα δὲ νοηθῇ πόσον σαρῶ; δι. κ. Κουγέας τῶν πρώτων ἀντιλαμβάνεται, ἐπάναγκες νὰ σημειωθῶσιν δοσα εὔθυντα κατωτέρῳ ἐπιφέρει ἀμίμητα. «Τὰ εἰς ταῦτα ὑποκειμενα γωρία Πολιτείας V, 476 κ.ε.ξ. καὶ 477B ἔχουσιν δλως ἄλλην κατασκευήν, διτε δι. κ. Λογοθέτης παράπεμπων καὶ αὐτὸς εἰς τὰ αὐτὰ γωρία παραχράζει τὴν ἀπόδοσιν (sic) τοῦ γερμανικοῦ προτύπου»!!

Ο δηξικέλευθος ἔρευνητής καὶ τῆς ἐπιστήμης ὑπέροχος προβιβαστής Σ. Κ. παρέρχεται ως δεινός μου κατήγορος, δι τι δὲν παρακολουθῶ τῇ προόδῳ τῆς ἐπιστήμης. «Αἱ ἐργασίαι, λέγει, τοῦ Λογοθέτου δὲν εἶναι συγχρονισμέναι (sic). Αἱ περὶ τῶν ἀρχαίων εἰδήσεις καὶ τὸ περὶ τῶν προβλημάτων ἐνδιαφέρον (sic) αὐτοῦ δὲν βαίνουσι πέρα τοῦ Zeller, δν ἔχει ως μόνον δδηγόν. Οὗτο γράφων περὶ τοῦ Πλάτωνος δὲν ἔχει ιδέαν (sic) περὶ τῶν σπουδαιοτάτων φιλολογικῶν ζητημάτων, τῆς γρονικῆς δηλονότι τεξεως τῶν πλατωνικῶν διαλόγων περὶ τὸ δποῖον (sic) ἡγέρθη ἐσχάτως μεγάλη συζήτησις μεταξὺ πολλῶν καὶ συρτῶν, ἐν οἷ; δ Villamowits καὶ δ Comperz ἃς εἶπομεν καὶ τὸν ἥμετερον Σπ. Μωραΐτην, δν τούλαχιστον δὲν ὔρειλε νὰ ἀγνοῇ δ ὑποψήζειος». Άλλος δ Λογοθέτης, σοφὲ φιλόλογε, ἐπίσταται, εἶπερ τις καὶ ἄλλος, τὰ πλατωνικὰ ζητήματα δτε ιδίᾳ περὶ αὐτὰ συντόνως ἀσχοληθείεις. Γινώσκω καλῶς δι εἰς πλείονας περιόδους διάκρισις τῆς πλατω-

1. Πλ. δ. 477A §.

νικής φιλοσοφίας έχει βάσιν τὴν χρονικὴν τῶν συγγραμμάτων τοῦ φιλοσόφου κατάταξιν, ἥπερ ἀποτελεῖ ἀπὸ τοῦ Schleiermacher περιμάχητον σπουδασμα καὶ σφόδρα ἀντιλεγόμενον ζήτημα (πλατωνικὸν ζήτημα) οὐδέποτε ἵσως μέλλον νὰ λυθῇ κατὰ τὴν εὔστοχον παρατήρησιν τοῦ περιωνύμιου Ἀγγλου ἴστορικου Γεωργίου Grote· εἶναι ἐκ τῶν δυσχερεστάτων προβλημάτων, οὗ τῇ ἐπιλύσει πλεῖστοι ἐπεχείρησαν καὶ δοιοὶ οἱ ἔρευνηται τοσαῦται σχεδὸν καὶ αἱ γνῶμαι. Καὶ ἐγὼ δὲ περὶ τὸ θέμα τοῦτο ἀπὸ ἔτῶν μετὰ ζήλου διατρίψας προῆλθον εἰς Ιδίας γνώμας ἦ, ἀκριβέστερον εἰπεῖν, εἰς εἰκασίας, ἐφ ὅν διμως ὄχνῳ νὰ στηρίξω θεωρίαν τινὰ περὶ τῆς ἀνελίξεως τῆς πλατωνικῆς φιλοσοφίας. Διὸ ἔξ ἀρχῆς ἔσχον τὴν γνώμην καὶ νῦν ἔτι ἔμμενω αὐτῇ, ὅτι ἀσφαλέστερον καὶ ὁρθότερον εἶναι νὰ φεύγωμεν τὴν εἰς πολλὰς περιόδους διάκρισιν τῆς πλατωνικῆς φιλοσοφίας καὶ νὰ διαχρέωμεν μετὰ τοῦ Zeller ἀπλῶς τὴν κατὰ τὴν γεροντικὴν ἡλικίαν τοῦ φιλοσόφου γενομένην ἐπὶ τό πρακτικώτερον τροπήν.

Περαιτέρω χωρῶν μέμφεται ὁ Σ. Κ. ὅτι ἀγνοῶ τὸ πολύκροτον, ὡς λέγει, ἔργον τοῦ Natorp «Platos Ideenlehre» καὶ τὴν μνημειώδη ἴστορίαν τοῦ Comperz «Griechische Denker». Ἄλλὰ μαθέτω ὁ κ. ἐπικριτὴς ὅτι οὕτε τοὺς ἐγκρίτους τούτους οὕτε ἄλλους ἀδοκιμωτέρους περὶ τῶν ἰδεῶν τοῦ Πλάτωνος διαλαβόντας συγγραφεῖς ἦτο δυνατὸν νὰ ἀγνοῶ. Δὲν μνημονεύω διμως σύτοὺς ἄτε οὐκ ἀσπαζόμενος τὴν τούτων μέθοδον. Οἱ σοφοὶ δηλαδὴ ἀνδρες παρέλκονται μᾶλλον ἢ ἥττον εἰς αὐθαιρέτους πολλάκις ἐκδοχὰς καὶ ὑποβάλλουσι τῷ Πλάτωνι ίδιας αὐτῶν δοξασίας καὶ ἀλλότρια διανοήματα, ἐγὼ δὲ σκοπὸν ἐν τῇ πραγματείᾳ μου προεθέμιην νὰ παραστήσω ὡς οἶόν τε μάλιστα πιστῶς καὶ ἀκριβῶς τὴν πλατωνικὴν θεωρίαν ἀντεχόμενος στερρῶς τῶν διαλόγων τοῦ θείου φιλοσόφου. Τὴν μέθοδον ταύτην, ἥν κατηγορεῖ μου ὁ Κου-

γέας, ἐξῆρε σφόδρα καὶ ἐπίνεσε μέγα ἡ τοῦ Σουτσείου φιλοσοφικοῦ διαγωνισμοῦ ἐπιτροπεία¹.

Συνελόντι εἰπεῖν χατάτλει ὁ Κουγέας κατὰ τῇς ἐργασίας μου πᾶσαν θρῷον καὶ λοιδορίαν· «δὲν εἶναι πρωτότυπος» λέγει, «δὲν ποούγει τὴν ἐπιστήμην», «ενδίσκεται ἐκτὸς τοῦ ἐπιστημονικοῦ ἔδαφους», «δὲν εἶναι συγχρονισμένη» κ.τ.δ². Καὶ ταῦτα μὲν φθέγγεται ὁ ἀδαής πάσης φιλοσοφικῆς γνώσεως Κουγέας. Πλὴν ἄλλ' οἱ ἐπαίσχοντες καὶ μετὰ κύρους δυνάμενοι γὰρ ἀποφαίνωνται ἔγουσιν ὅλως ἐναντίαν γνώμην. Ἡ μὲν τοῦ Σουτσείου φιλοσοφικοῦ διαγωνισμοῦ ἐπιτροπεία³ ἡ τὴν πραγματείαν ταύτην κρίνασα καὶ βραβεύσασα ἄλλα τε πολλὰ ἐπαινετικὰ εἶπε καὶ τάδε παρετήρησεν. «Οἱ συγγραφεὺς τῆς πραγματείας ταύτης ἐν ἀγαστῇ συντομεᾳ καὶ περιεκτικότητι ἄλλοι καὶ ἀμέμπτῳ σαφηγεῖσι καὶ ἀκριβεῖσι περιλαβόν πᾶν τὸ εἰς τὴν ὑπόθεσιν ἀναγόμενον διεξήγαγεν ἐν ἀλληλουγέᾳ ἐπεισημωνικῇ τὴν περὶ ἴδεολογίας τοῦ Πλάτωνος πραγματείαν αὗτοῦ διελῶν αὐτὴν εἰς ἐπτὰ κεφάλαια σύμμετρον πρὸς ἄλληλα σύντα καὶ λογικὴν καὶ γενετικὴν ἀκολουθίαν ἔχοντα...». Η δὲ ὑπὸ τῆς Φιλοσοφικῆς Σχολῆς συσταθεῖσα ἐπιτροπεία⁴ πρὸς ἀνάλυσιν τῶν ἔργων τῶν εἰς τὴν ἔδραν τῆς Ιστορίας τῆς Φιλοσοφίας ὑποψηφίων καὶ ὑπόδειξιν τοῦ ἐκλεκτέου παρετήρησε περὶ τῆς προκειμένης πραγματείας τάδε «Ἰεν τῇ πραγματείᾳ ταύτῃ,

1. Κρίτις φιλοσ. διαγων., ἐν σελ. 42.

2. Εἰρίγσθω διι οἵ τὸν θίασον τῆς γλωσσικῆς αἰρέσεως συγκριτοῦντες ἀποκαλοῦσι πάντας τοὺς φιλοκόλους καὶ τῆς δρθοεπείας ἐπιμελουμένους ἐπιστήμονας οὗτοι, δηλονότι «διπισθοδρομικούς, κοθυσιερμένους, ὅχι συγχρονισμένους»!

3. Τὴν ἐπιτροπείαν ἀπετέλουν ὁ ἀοιδομός Γεώρ. Μιστριώτης καὶ οἱ κ. κ. Γρηγ. Βερναρδάκις καὶ Μαργ. Εναγγειίδης (εἰσηγητής).

4. Τῆς ἐπιτροπείας μέλη ἦσαν οἱ κ. κ. Θεόφ. Βαρέας (εἰσηγητής) Ν. Ἐξαρχόπουλος καὶ Σίμος Μενάρδος.

ήτις ἐθρούρεύθη ἐν τῷ Σουτσείῳ φιλοσοφικῷ ὄγκων, ἐξετάζει ὁ κ. Λογοθέτης ἐν τῷ σφόδρα ἀντιλεγομένῳ κεφαλαιῷ τῆς πλατωνικῆς φιλοσοφίας ἐχόμενος αὐτῶν πηγῶν, ἀμέσων τε καὶ ἐμμέσων, ἐν τούτῳ δὲ γνωσταὶ οὐρέως εἰπεῖν ἡ πρωτοτυπέα αὐτοῦ καὶ κατωτέρῳ «**ΙΗ** πραγματεία **οὔτη** ἐλέγχει τὸν συγγράψαντα αὐτὴν ἐπιστήμονα αὐτοφόρον, ἵναν ωτατον ἀπὸ τῶν πηγῶν καὶ αὐτοτελῶς καὶ οὐαπραγματεύηται δυσχερέστατα ζητήματα τῆς **ΠΕΛΛΗΝΙΚῆς** φιλοσοφίας». Πρὸς τοιαύτην γνώμην δύο εἰδικῶν καὶ ἐκ σοφῶν καθηγητῶν συνισταμένων ἐπιτροπειῶν ἀντιτίθεται ἡ κατ' εὐφημισμὸν λεγομένη κρίσις τοῦ Κουγέα, ἐν τῇ ἀμιλλᾶται ὁ φυλόνος πρὸς τὴν κακοβουλίαν καὶ ἡ μοχθηρία πρὸς τὴν ἀδικίαν.

Κατὰ τὴν αὐτὴν ἔντιμον τῆς συκοφαντίας καὶ διαστροφῆς τῶν πραγμάτων μέθοδον κρίνεται καὶ ἡ ἑτέρα εἰς τὸν Πλάτωνα ἀναφερομένη πραγματεία μου ἡ ἐπιγραφομένη «**ΙΗ** ἡθικὴ τοῦ Πλάτωνος ἐν σχέσει πρὸς τοὺς προδρόμους καὶ τὴν ἐπὶ τὰ μετέπειτα ἡθικὰ φιλοσοφήματα ἐπειδρούσειν αὐτῆς»· ἢπερ εἶναι τὸ ἄριστον καὶ διεξοδικώτατον τῶν ἔργων μου καὶ ἐβραβεύθη ὥσαύτως ἐν τῷ Σουτσείῳ φιλοσοφικῷ διαγωνισμῷ. Καὶ ἐνταῦθα δὴ ὁ ἐπικριτὴς προθυμούμενος νὰ δεῖξῃ ὅτι τὸ ἔργον εἶναι ψιλὴ μετάφρασις ἢ περιληψις ἔνους πονήματος παρατίθησιν ἐπιγραφὰς κεφαλαίων δμοιαζούσας ταῖς παρὰ Zeller καὶ, ὅπου ἀν μὴ εὑρίσκῃ τοιαύτας, παραπέμπει μόνον εἰς σελίδας τοῦ συγγράμματος τοῦ Γερμανοῦ ἴστοριογράφου. Διατείνεται δὲ μετὰ τῆς χαρακτηριζούσης αὐτὸν φιλαληθείας ὅτι «**δ** Λογοθέτης παρακολουθεῖ βῆμα πρὸς βῆμα (sic) τὸν Zeller παραλαμβάγει τὸ ἐκάστοτε προσιτὸν εἰς αὐτὸν (γρ. αὐτὸν), ὑπερπηδᾷ τὰ δυσληπτά,